

VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

Humanitarinių mokslų fakultetas

Valdas Dumčius

LENKŲ DIASPORA

Referatas

Migracijos politikos ir lietuvių diasporos istorija

Kaunas 2013

TURINYS

1. vadas.....	3
2. Priežastys paskutinusios lenk emigracij	4
3. Lenk diaspora Amerikoje.....	7
4. Lenk diasporos pasaulyje.....	8
5. I-vados.....	12
6. Literatūros ir –altinių sąrašas.....	13

ĮVADAS

Lenkija yra viena iš didžiausių vidurio Europos valstybių su kiek daugiau nei 38 milijonų populiacija. Dar puse tiek gyvena už Lenkijos teritorijos ribų. Kadangi lenkų diaspora tokia didelė ir paplitusi beveik visuose kontinentuose kyla klausimas ar jai pavyksta išlaikyti savo kultūrą ir tautinį tapatumą, o gal ji galiausiai bus asimiliuota. Iš Lietuvos pavyzdžio galima spręsti, kad lenkų tautininkų sąjunga yra gerai organizuota ir labai veikli, bet Lietuvos pavyzdžio toli gražu neįmanoma daryti išvadų apie visą lenkų diasporą.

Darbo objektas yra lenkų diaspora.

Darbo tikslas yra išanalizuoti lenkų diasporą įvairiose pasaulio dalyse ir vertinti kaip reikšmingą tautinio tapatumo išsaugojimo tautinis tapatumas.

Pasiekti išsakyti tikslui bus reikalingi šie **uždaviniai**:

- Aprašyti vykius ir priežastis lėmusias emigraciją iš Lenkijos;
- Išanalizuoti kaip reikšmingi lenkų diasporos tautinis tapatumas Jungtinėse Amerikos Valstijose;
- Išsiaiškinti kaip lenkų diaspora reikšmingai savo tautinį tapatumą dar 5 pasirinktose dalyse.

Darbo metu bus naudojamos aprašomoji ir analizės metodai. Aprašomasis metodas leis identifikuoti pagrindinius vykius ir priežastis lėmusias lenkų diasporos paplitimą pasaulyje. Analizės metodas bus naudojamas analizuojant surinktus duomenis apie lenkų diasporos kultūrą, socialinį ir politinį reikšmę užsienio dalyse.

Pagrindiniai šaltiniai kuriais bus naudojamos yra – darbais bus lenkų diasporos organizacijų svetainėse pateikiami duomenys, straipsniai iš internetinio portalų, statistiniai duomenys, bei kiti šaltiniai susiję su šia tema.

Darbas bus sudarytas iš trijų dalių. Pirmoje darbo dalyje bus pateikiama informacija apie istorinius vykius lėmusius emigraciją ir priežastis dėl kurių lenkai emigruodavo. Tiesioginis dalis supažindins skaitytoją, kodėl lenkų diaspora yra paplitusi visame pasaulyje ir leis suprasti kodėl vienaip ar kitaip reikšmingi jos santykiai su savo tėvyne. Antrasis skyrius bus skirtas analizuoti didžiausią lenkų diasporai šalia Amerikoje. Šis skyrius padės suprasti, kaip lenkų tautinis identitetas reikšmingai dalyje turinčioje didžiausią lenkų diasporą ir kaip patys lenkai Amerikoje siekia išsaugoti savo lenkiškumą. Trečiasis skyrius bus skirtas dar 5 dalyse analizei. Jas išanalizavus bus lengviau suprasti ar lenkų diasporos vienodai stipriai siekia išsaugoti savo tautinį tapatumą pasaulyje.

1. PRIEŽASTYS PASKATINUSIOS LENKŲ EMIGRACIJĄ

Lenk diaspora vadiname tuos žmones, kurie gyvena už Lenkijos respublikos ribų. Reikia pažymėti, kad lenkai turi dvi diasporas: vieną Polonijoje, kaip ją vadiname, ir kitą už Lenkijos respublikos ribų, o antroji tai yra lotyniška diaspora, reikianti lenk diasporą. Remiantis Lenkijos užsienio reikalų ministerijos pateikiamais duomenimis, dabar Lenkijoje gyvena kiek daugiau nei 38 milijonai lenkų. Užsienyje gyvenančių lenkų priskaičiuojama apie 15-20 milijonų. Galima išskirti nemažai priežasčių, kodėl tiek daug lenkų gyvena už Lenkijos Respublikos ribų. Daug žmonių emigravo dėl sienų pasikeitimo, jie tiesiog atsikėlė kitose valstybėse. Kitos priežastys yra politinės, ekonominės, socialinės. Tiesiogiai priežastis dabar lenkų bendruomeniui galime rasti JAV, Vokietijoje, Ukrainoje, Rusijoje, Baltarusijoje, Lietuvoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje, Vengrijoje ir Airijoje, taip pat Brazilijoje, Kanadoje, Australijoje ir Argentinoje. Lenk diasporą galima aptikti ir kitose šalyse.¹ Toliau šiame darbe bus smulkiau aprašomos aukščiauvardytos priežastys, kurios lėmė lenkų emigraciją.

Kalbant apie lenkų diasporas būtina paminėti, kad kai kurie lenkai užsienyje nėra imigrantai. Pavyzdžiui tie lenkai, kurie liko Sovietų Sąjungos teritorijoje, jie likdavo joje prieš savo valią, nes ten buvo jų tėviškės, o po Jaltos konferencijos pasikeitus sienoms, šios žemės tiesiog pateko Sovietų Sąjungos sudėtyje. Dėl to šie žmonės negalėjo būti laikomi emigravusiais iš savo šalies.²

Lenkijos istorijoje yra išskiriamos trys pagrindinės emigracijos iš Lenkijos bangos. Pirmoji emigracijos banga kilo po Lenkijos nepriklausomybės praradimo XVIII amfiuje ir po nesėkmingų bandymų išlaisvinti iš svetimų priespaudos 1830 m. ir 1863 m. Kai kurie, praradę savo šalies nepriklausomybę, padėjo kitoms šalims kovoti dėl savosios. Verta paminėti Tadeuš Kosciuską, kuris dalyvavo Amerikos nepriklausomybės kovose, o vėliau 1794 m. grįžęs savo tėvynę vadovavo nesėkmingui sukilimui dėl savo šalies laisvės. Be to reikia nepamiršti ir generolo Bemo, kuris dalyvavo 1830 m. sukilime, po jo buvo ištremtas ir dalyvavo 1848 m. Vengrijos revoliucijoje. Patys didžiausi emigrantų skaičiai paliko Lenkiją po 1830 m. sukilimo, ši banga dar vadinama šia didžiaja emigracija, nes daugybė karininkų, politikų, rašytojų, nacionalinių didvyrių turėjo palikti Lenkiją dėl baimės, kad carinė valdžia juos pasodins kalėjimus arba ištremės į Sibirą.³ Nors didžiausi emigrantų srautai ir buvo po sukilimo, tačiau pirmoji banga datuojama 1800-1860 m. Jos metu daugiausiai emigravo intelektualai ir bajorijos atstovai. Daugybė lenkų emigravo į Londoną, Paryžių ir Vieną. Taip pat nemažai jų pasipra-

¹ Polish diaspora. Ministry of foreign affairs republic of Poland. Rasta: http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/polish_diaspora/; žiūrėta: 2013.11.15

² Klaehn, J. U. Polish emigration: Historical review. Polishsite, 2006. Rasta: <http://www.polishsite.us/index.php/emigration-and-genealogy/polonia-worldwide/281--polish-emigration-historical-review.html>; žiūrėta: 2013.11.15

³ Ten pat.

prieglobsio Niujorke ir Čikagoje. Remiantis Jungtinių Valstijų Imigracijos ir natūralizacijos tarnybos duomenimis per pirmą bangą Amerikoje atvyko apie 2000 imigrantų iš Lenkijos⁴.

Antroji lenkų emigracijos banga prasidėjo dar prieš Pirmąjį pasaulinį karą 1870–1913 m. Skaičiuojama, kad Lenkijoje tuo metu paliko apie 3,5 milijono žmonių. Tai buvo daugiausiai ekonominė emigracija, dar kitaip vadinama šėdliu duonosė emigracija. Kitaip nei pirmosios emigracijos metu, – kartais daugiausiai emigravo valstiečiai iš kaimo vietovių, ypač iš Galicijos regiono. Tuo metu daug Lenkijos žydų paliko Lenkiją. Jie iškeleavo iš Lenkijos su mintimis, kad daugiau nebegrįš, kai tuo tarpu patys lenkai dažnai tik davosi užsidirbti pinigų ir grįš gyventi atgal savo tėvynę. Tiesos emigracijos bangos metu didžiausi emigrantų srautai buvo Jungtinės Valstijas, Vokietiją, Prancūziją ir Belgiją⁵.

Trečioji emigracijos banga buvo tarp abiejų pasaulinių karų, jos priežastys buvo taip pat daugiausiai ekonominės, lenkai išvyko ieškoti geresnio darbo galimybių svetur. Tuo metu iš Lenkijos išvyko apie 2,5 milijono lenkų⁶.

Antrasis pasaulinis karas padarė didžiulį žalą Lenkijos populiacijai. Apie 3 milijonus lenkų buvo kovodami prieš Hitlerio rėmiamą Lenkijos ar užsienio valstybių armijas, dar 1,7 milijono lenkų buvo ištremiti Sibiro ar Kazachstanu dėl Sovietų Sąjungos reffimo. Apie 800 000 lenkų po Antrojo pasaulinio karo liko gyventi Vakarų Europoje. Tai buvo priverstinė emigracija, nes tie lenkai, kurie pasiliko Vakarų Europoje daugiausiai buvo kariai, generolai, darbo stovyklų kaliniai. Jie negalėjo grįš Lenkiją, nes bijojo Sovietų Sąjungos susidorojimo su jais. Daug politikų, mokslininkų ir menininkų tuo metu paliko Lenkiją, nes nesutiko pripažinti komunistinio rėfimo. Po Antrojo pasaulinio karo lenkų imigrantų politinio gyvenimo centru tapo Anglija, kurioje iki komunistinio rėfimo subyrėjimo 1990 m. veikė Lenkijos vyriausybė tremtyje. Emigracija iš Lenkijos iki 1980 m. buvo uždrausta, tačiau daugiau nei vienas milijonas lenkų paliko Lenkiją –iu laikotarpiu. Daug lenkų –iu laikotarpiu pasitraukė Vokietijos Demokratinė Respublika dėl ekonominių priežasčių. 1867–1868 m. vyko masiniai Lenkijos žydų išvykimai iš –alies. Tai vyko dėl jungimosi tarp Lenkijos žydų ir Lenkijos komunistų partijos, bei dėl tuometinės situacijos Izraelyje. 1980–1990 m. Lenkija patyrė dar vieną didelę emigracijos bangą. Kasmet iš –al palikdavo apie 100 000 lenkų. Ties emigracija vyko dėl nesikeičiančio ekonominio lygumo. Išvykstantieji buvo jauni išsilavinę žmonės. Dauguma išvyko tokiais –alais kaip Vokietija, Austrija, Kanada, Australija ir Jungtinės Amerikos Valstijos⁷.

⁴ Jones, S. Polish americans. Countries and their culture. Rasta: <http://www.everyculture.com/multi/Pa-Sp/Polish-Americans.html>; žiūrėta: 2013.11.15

⁵ Klaehn, J. U. Polish emigration: Historical review. Polishsite, 2006. Rasta: <http://www.polishsite.us/index.php/emigration-and-genealogy/polonia-worldwide/281--polish-emigration-historical-review.html>; žiūrėta: 2013.11.15

⁶ Ten pat.

⁷ Ten pat.

Subyr jus Soviet S jungai ir Lenkijai tapus demokrati-ka –alimi emigracijos srautai i– –ios –alies d ja nesumafl jo. Lenkijai tapus Europos S jungos nare, emigracijos srautai pasiek iki tol ner g t m st . Daugiausiai lenk i–vyksta kitas –alis d l ekonomini prieflas i . Labai padid jo sezonin s emigracijos skai ius, kai flmon s i–vyksta tik tam tikram laiko tarpui, o poto gr fta atgal. Didffiausi emigrant srautai yra nukreipti Jungtin Karalyst ir Airij . Vokietija, Nyderlandai, Austrija ir Jungtin s Valstijos taip pat teb ra tos –alys, kurias pasirenka lenk emigrantai. Maflesni emigrant srautai pasiekia Ispanij , Italij , Pranc zij ir TMedij ⁸.

Lenkijos vyriausyb pripafl sta, kad emigracija yra viena didffiausi Lenkijos problem . Lenkija patyr net kelias emigracijos bangas. Prieflastys kod l buvo emigruojama svyruoja. Daug lenk paliko –al d l politini prieflas i , kiti d l ekonomini , socialini ar kult rini . D l tokios didel s emigracijos ufsienio –alyse susidar didel s lenk diasporos. TMos diasporos nariai saugo lenki–kus papro ius ir kult r , sudaro savo bendruomenes ir nors ir gyvena svetur ta iau nepamir–o kas jie ir i–kur yra kil .

⁸ Lusinska, I. Migration from Poland after 1 May 2004 with special focus on British Isles. Space populations societies, 2008. Rasta: <http://eps.revues.org/2538>; žiūrėta: 2013.11.15

2. LENKŲ DIASPORA AMERIKOJE

Kaip jau buvo pastebta ankstesniame skyriuje viena iš svarbiausių lenkų emigrantų kryptis buvo Jungtinės Amerikos Valstijos (JAV). Visi emigracijos bangų metu ir po Antrojo pasaulinio karo lenkai emigravo į šalį, net dabar, kai Lenkija priklauso Europos Sąjungai ir lenkai gali laisvai judėti po visų jos teritorijų, nemažai lenkų vis dar renkasi JAV kryptį.

Lenkai JAV emigravo daugiausiai dėl ekonominių priežasčių, todėl nenuostabu, kad jie kūrė ten kur buvo susitelkusi pramonė. Remiantis 2000 m. vykusio tyrimo JAV duomenimis daugiausiai lenkų yra šikagone Niujorke, Ilinojuje, Mišigane, Pensilvanijoje, Niudžersyje, Kalifornijoje, Viskonsine, Floridoje, Ohajuje, Masačiusetse, Konektikute, Teksase, Minesote ir kt. valstijose. Šikagos ir Niujorko miestuose lenkų skaičius yra didžiausias⁹.

Lenkų diaspora šikagoje yra didelė ir gerai organizuota. Lenkų bendruomenė mieste mūrė kurtis po Pilietinio karo ir iki Pirmojo pasaulinio karo buvo pasiekusi beveik visą institucinį savarankiškumą. Lenkų bendruomenė šikagoje suformavo jau minėtosios trys emigracijos bangos¹⁰. Kai lenkų emigrantai atvyko į šikagą jie mūrė kurtis netoli fabrikų ir industrinių zonose. Didžiausia lenkų bendruomenė yra šikagose vakarinėje šikagos pusėje ir XX amžiaus pirmoje pusėje lenkai ir ne lenkų tautybės žmonės ši zoną vadino Lenkijos trikampiū arba lenkų centru, nes čia buvo lenkų politinio, ekonominio ir kultūrinio gyvenimo centras. Šiais laikais ši šikagos vieta jau nebevadinama Lenkijos trikampiū, nors čia vis dar yra keletas amerikiečių lenkų monių, vietinėse bažnyčiose pamaldos vyksta lenkų kalba, tačiau dauguma gyventojų dabar yra iš Afrikos ar Pietų Amerikos. Laikus kai šiame rajone didžioji daugum gyventojų sudarė lenkai primena, lenkų bendruomenės steigėjas Lenkų muziejus Amerikoje, kuriame didžiausias dėmesys skiriamas Lenkijos istorijai ir amerikiečių lenkų menui. Tačiau tai tikrai nereikia, kad lenkai iš šikagos pasitrauktų, jie tik pajudėjo kitus miesto rajonus. Šikagoje galima rasti lenkų prekybos rajoną, kuriame lankytojai gali rasti lenkiško maisto, lenkiško alaus, klausytis lenkiškos muzikos ir nusipirkti naujausias lenkiškas knygas ir DVD filmus. Šikagoje šikagose daugybė lenkiškų restoranų ir parduotuvių. Daugelis vietinių teisinių agentūrų ir klinikų, tose rajonuose kur daugiausiai gyvena lenkai, turi darbuotojų kurie kalba lenkiškai. Džefersono parkas laikomas lenkų bendruomenės šikagoje centru. Šiandien Lenkijos renginiai vyksta kiekvieną savaitgalį, jų metu yra

⁹ Klaehn, J. Centers of polish immigration in the world – USA and Germany. Polish site, 2003. Rasta: <http://culture.polishsite.us/articles/art90fr.htm>; žiūrėta: 2013.11.15

¹⁰ Pacyga, A. Poles. Encyclopedia of Chicago. Rasta: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/982.html>; žiūrėta: 2013.11.15

si loma lenki-ko maisto ir amat , vyksta muzikiniai ir -oki pasirodymai. Koperniko kult ros ir pilietinis centras visus metus rengia Lenki-k film perfi ras ir kitus lenk kult rinius renginius¹¹.

Niujorkas turi antr pagal dyd lenk bendruomen JAV. Lenkai Niujorke telkiasi daugiausiai Grynpointo rajone ir tai nenuostabu, nes -is rajonas lenk imigracijos JAV metu buvo industrinis. Tais laikais d l did jan i nekilnojamo turto kain lenkai dafnai b na priversti keltis kitus rajonus, ta iau -iame rajone yra sik r nemaflai tradicini lenki-k restoran , kavini ir parduotuv li ¹². Niujorko lenk bendruomen taip pat kaip ir ikagos lenk bendruomen siekia i-laikyti savo lenki-kum . Lenk bendruomen Niujorke yra k rusi Lenk kult ros institut . Tyb instituto tikslas yra pasiekti, kad lenkai nepamir-t savo -akn . Jame yra rengiami lenki-ki spektakliai, lenk meninink parodos, -oki ir muzikos pasirodymai, skaitomos paskaitos apie Lenkijos istorij ir t.t¹³. Niujorke kasmet rengiamas Pulaski dienos paradas. Tys paradas pritraukia daugyb amerikos lenk ne tik i- Niujorko bet ir i- kit JAV vietovi . Jo metu lenkai persirengia savo tautiniais r bais, -oka tautinius -okius ir dainuoja savo tautines dainas. Parade dalyvauja vairi lenk organizacij JAV atstovai nuo kult rini organizacij atstov iki lenk karo veteran organizacij ¹⁴. Niujorke taip pat yra kurtos mokyklos ir bafny ios lenkams, kur yra kalbama ir mokoma lenk kalba.

Amerikos lenkai siekia i-laikyti savo kult rin identitet , ta iau asimiliacija juos vis d l to labai paveik . Imigrantai lenkai siek kuo grei iau pritahti prie vietini gyventoj , d l to per m j kalb ir papro ius, bet b tina pasteb ti, kad i-laik ir savuosius. JAV veikia nemaflai lenk organizacij , kurios daugiausiai orientuotos kult rin sfer , pvz. Amerikos lenk kult ros centras, Amerikos lenk kult ros institutas ir kitos organizacijos. Kai kurie lenkai neslepia, kad nor t gr fti savo t vyn , kiti sako jog j namai Amerikoje. Amerikos lenkai b dama didfliausia diaspora savo gyvenamose teritorijose pl toja savo kult r ir papro ius¹⁵.

¹¹ Studenkov, I. Ethnic neighborhoods 101: where are Chicago's polish neighborhoods?. Chicago ethnic community examiner, 2009. Rasta: <http://www.examiner.com/article/ethnic-neighborhoods-101-where-are-chicago-s-polish-neighborhoods>; žiūrėta: 2013.11.15

¹² Jedrychowska, E. New Yourk's „Little Poland“ losing its poles. Latitude news. Rasta: <http://www.latitudenews.com/story/new-yorks-little-poland-losing-its-poles/>; žiūrėta: 2013.11.15

¹³ Polish culture institute. New York. Rasta: <http://www.polishculture-nyc.org/>; žiūrėta: 2013.11.15

¹⁴ Polish in NYC: Polska parada – Polish parade. Rasta: <http://www.poloniamusic.com/NYCPolish.html>; žiūrėta: 2013.11.15

¹⁵ An overview of polish americans in the United States. Ameridian, 2012. Rasta: <http://www.ameridian.com/2012/04/12/an-overview-of-polish-americans-in-the-u-s/>; žiūrėta: 2013.11.15

3. LENKŲ DIASPOROS PASAULYJE

Lenkija tai –alis, kurios migracijos srautai atsifvelgiant flmoni skai i yra labai dideli. Kaip jau ne kart min ta ra-ant – darb lenk bendruomeni galima rasti kiekviename flmyne i-skyrus Antarktid . Didfliausia lenk diaspora kaip jau min ta yra Jungtin se Valstijose. Prie- stojim Europos S jung daug lenk imigrudavo Vokietij , po stojimo didfliausi emigrant srautai buvo nukreipti Jungtin Karalyst ir Airij . Lenk diaspora gyvenanti Amerikoje nors ir stipriai asimiliuota, ta iau i-laik savo kalb ir kult r . Tame skyriuje bus apflvelgta kaip tai pavyko padaryti kitoms didfliausioms lenk diasporoms gyvenan ioms Vokietijoje, Jungtin je Karalyst je, Brazilijoje, Gruzijoje ir Lietuvoje.

Antra pagal dyd lenk diaspora gyvena Vokietijoje. Lenk tautin mafluma Vokietijoje ilgai netur jo tautin s maflumos statuso, bet tai nerei-kia, kad jie negal jo kultivuoti savo papro i , kalbos ir tradicij , kurti ir i-laikyti lenk kult rines organizacijas ar pra-yti finansin s paramos savo siekiams. Ta iau toks j nepripaffinimas tapo diskriminacijos pagrindu. Lenk bandymai pasisakyti per masines informavimo priemones yra nutildomi, o paramos pra-ymai daffnai yra atmetami. Br mene buvo prad tos steigti pradin s mokyklos, kuriose mokoma lenk kalba, o vidurin se mokyklose galima pasirinkti, kad lenk kalba b t pirmoji ufsienio kalba. Ta iau kitose Vokietijos dalyse –ios priemon s n ra diegiamos. Vokietija yra kaltinama rasine diskriminacija lenk atffvilgiu, o Vokietija daffnai kaltina pa i lenk maflum d l per mafllo sitraukimo j klausimo sprendim . Vokietijoje egzistuoja daug lenk organizacij , ta iau jos neveikia vieningai ir nesugeba i-spr sti lenk maflumos klausimo Vokietijoje¹⁶. Tuo metu Vokietijoje pad tis po truputi kei iasi lenk maflumos naudai. Lenk diaspora Vokietijoje pl toja savo kult r , rengia vairius kult rinius renginius, kuri paskirtis priminti lenk bendruomenei savo prigimt . Kai kuriose mokyklose imama mokyti lenk kalba. Vis mafl ja ir stereotip apie lenkus, kad jie visi pl –ikai, gajumas.

Jungtin Karalyst , po Lenkijos stojimo Europos S jung , tapo valstybe kuri imigravo daugiausiai lenk . Emigracijos prieflastys buvo daugiausiai ekonomin s, lenkai vaffliavo ir vaffliuoja –i –al siekdami geresnio ufdarbio. D l dideli imigrant skai i –ioje –alyje jau sp jo susikurti nemafls lenk bendruomen s. Kadangi dauguma atvykstan i lenk yra katalikai smarkiai i-augo Bafny ios lankymas ir daffnai Bafny ia turi teikti papildomas paslaugas siekdama patenkinti paklaus ¹⁷. Sunku nustatyti koks tikslus lenk diasporos dydis Jungtin je Karalyst je. Pana-iai kaip ir Amerikoje vieni i–j nori ir flada gr fti Lenkij , o kiti sikuria visam laikui. finoma lenk imigracija Jungtin Karalyst prasid jo anks iau nei Lenkijai stojus Europos S jung . Dar su pirmaja emigracijos banga Jungtin

¹⁶ Shlottmann, M. Polonia in Germany. 2001. Rasta: <http://www.ruf.rice.edu/~sarmatia/401/212schlott.html>; žiūrėta: 2013.11.15

¹⁷ Polish migrants in the UK. Polish migrants UK. Rasta: <http://www.polish-migrants.co.uk/>; žiūrėta: 2013.11.15

Karalyst atkeliavo nemaflai lenk , o toliau j skai ius vis labiau augo. Lenkai –ioje –alyje yra traktuojami kaip geri ir suman s darbininkai¹⁸. Lenk kalba Anglijoje ir Velse yra labiausiai paplitusi kalba po angl kalbos. Lenk prekybos centrai, parduotuv s, bafny ios ir kult ros centrai kuriasi visoje Jungtin s Karalyst s teritorijoje. Jungtin je Karalyst je yra susik rusios nemaflai lenk bendruomeni tiek didfliuosiuose miestuose, tiek agrarin se srityse¹⁹. Nors lenkus ir veikia asimiliaciniai procesai, jie stengiasi i–laikyti savo tapatum kurdami, steigdami daugyb organizacij , kurios skatina lenki–kum , pl toja kult r ir kalb . Toki organizacij poavyzdfliais gali b ti Lenk folkloro –oki klubas, Lenk choras ir t.t²⁰.

Lenk diaspora taip pat galima aptikti ir Lotyn Amerikoje. Nemafla lenk bendruomen yra sik rusi Brazilijoje. Pirmieji migrantai i–Lenkijos Brazilijoje pasirod dar su pirm ja migracijos banga, tai buvo flmon s, kurie emigravo daugiausiai d l ekonomini dar kartais d l politini prieflas i . Brazilijoje taip pat kaip ir kitose –alyse veikia lenk organizacijos. Ta iau –ioje –alyje yra susiduriama su kita problema. Nauji emigrant srautai nebesiekia –ios –alies, tod l –ioje –alyje lenk bendruomenes sudaro tik sen j imigrant palikuonys, kuri lenk kalbos ir kult ros flnijos vis labiau silpn ja²¹. Kuritubija yra Brazilijos miestas, kuriame yra didffiausia lenk bendruomen . Tame mieste yra sik r s Lenkijos konsulatas ir Lenkijos ó Brazilijos kult ros namai. ia vis dar rengiamos vairios parodos apie Lenkij ir vyksta vair s kult riniai renginiai.

Nemafla lenk dalis patrauk ne tik JAV, bet ir jos kaimyn Kanad . Tyeje –alyje veikia gerai organizuotos lenk bendruomen s. Pirmieji migrantai ia atvyko dar XIX amfliuje, kaip ir anks iau apra–ytais atvejais jie –i –al imigravo daugiausia d l ekonomini ir politini prieflas i . Lenkai –ioje –alyje pl toja savo kult r ir papro ius. Dar 1930 m. buvo prad ti kurti pirmieji klubai, kurie pad jo i–laikyti savo tradicijas ir papro ius. Daugyb folkloro ir –oki ansambli susik r lenk bendruomen se. Katalik Bafny ia vaidina svarb vaidmen lenk kult ros pl tojime. Lenkai Kanadoje leidflia savo laikra– ius lenk kalba. Kanadoje kurta nemaflai lenk mokykl , lenk vaikai gali baigti mokyklas viska mokydami lenk kalba. Priskai iuojama apie 160 veikian i lenk organizacij , kurios ufliiama vairia veikla. Lenk tautin s maflumos atstovai dalyvauja rinkimuose Kanados parlamente ir yra stipriai palaikomi savo tautie i . Lenkai –ioje –alyje jau ia stipr ry– vienas su kitu ir su savo t vonija²².

¹⁸ The UK's polish population. Polish migrants UK. Rasta: <http://www.polish-migrants.co.uk/polish-population-in-the-uk.html>; žiūrėta: 2013.11.15

¹⁹ Rainey, S. Why poles love coming to Britain. The telegraph, 2013.01.31. Rasta: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/9840059/Why-Poles-love-coming-to-Britain.html>; žiūrėta: 2013.11.15

²⁰ Polish community in the UK. Rasta: <http://www.ucl.ac.uk/atlas/polish/community.html>; žiūrėta: 2013.11.15

²¹ Scibor, M. Report from the school for leaders for the polish community in Australia, Brazil and New Zealand. P. 1. Rasta: 2013.11.15

²² Heydenkorn, B. Poles. The canadian encyclopedia. Rasta: <http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/poles>; žiūrėta: 2013.11.15

Lenkai ryšius su Lietuva yra neigiamas, vis dėlto –ios dvi valstybės dalijasi ilga bendra istorija. Tad nenuostabu, kad Lietuvoje yra nemaža lenkų bendruomenė, kuri susitelkusi Vilniuje ir pietryčiuose Lietuvoje. Lenkai atsiradim Lietuvoje suslygoja didžia dalimi istorinės prielastys. Kadangi viduramžiais Lietuva ir Lenkija buvo viena valstybė, o tarpukariu Lenkija buvo uždariusi minetas teritorijas, tai suslygojo, kad jose sėkė lenkai. Po nepriklausomybės atgavimo 1990 m. jie liko gyventi Lietuvoje, nes Lietuva buvo jų namai. Lietuvos lenkai plėtoja savo kultūrą, –iuo metu Lietuvoje veikia kiek daugiau nei 40 lenkų visuomeninių organizacijų. Lenkai leidžia savo laikraščius, turi savo radijo stotį ir kelis informacinius portalus. Veikia vairios kultūrinės organizacijos, meno saviveiklos kolektyvai, lenkų teatras, lenkų dramos studija²³. Lenkai yra didžiausia tautinė mažuma Lietuvoje, todėl nenuostabu, kad jie aktyviai dalyvauja ir politiniame gyvenime. Jie turi savo politines partijas ir Seime atstovauja savo tautai. Tuo metu kyla tarp lietuvių ir lenkų daugiausiai tai probleminiai klausimai dėl lenkų kalbos vartojimo pasuose, rašant gatvių pavadinimus ir problemos edukacijos srityje. Kol kas šie klausimai yra sprendžiami ir neįmanoma kokie bus sprendimai priimti²⁴.

Kaip galima pastebėti, lenkai tikrai turi dideles mažumas tiek Europoje tiek ir kituose žemynuose. Visas –ias diasporas vienija tai, kad jos yra pakankamai gerai organizuotos ir siekia išsaugoti savo tautos kultūrą ir papročius. Įmanoma –iame darbe yra aprašomos tik 6 diasporos o j yra daugybė, bet visose jose yra pastebimi panašūs bruožai, kurie leidžia daryti išdalis patikimas išvadas. Lenkai siekia išsaugoti savo tapatybę nesvarbu, kaip toli nuo savo tėvonijos jie būtų. Lenkijos pozicija savo diasporos atžvilgiu taip pat yra svarbi. Lenkija remia savo bendruomenes užsienyje, teikia tiek politinį, tiek finansinį ir kitokią paramą. Tai stiprina lenkų gyvenančių užsienyje lojalumą savo –aliai, kas daro lenkų diasporą dar stipresnę.

²³ Komar, J. Žvilgsnis į lenkų tautinės mažumos istoriją Lietuvoje. Goethe institut, 2012. Rasta: <http://www.goethe.de/ins/lt/vil/kul/mag/kuv/kvg/lt10470485.htm>; žiūrėta: 2013.11.15

²⁴ Unresolved problems of polish community in Lithuania as a menace to the existence of poles. Lietuvos lenkų rinkimų akcija. Rasta: http://www.awpl.lt/index.php?Itemid=59&catid=42%3Aaktualia&id=67%3Anierozwizane-problemy-spoecznoci-polskiej-na-litwie-zagraaj-jej-egzystencji&lang=en&option=com_content&view=article; žiūrėta: 2013.11.15

IŠVADOS

1. Lenkijos istorijoje buvo gausu vyki, kurie paskatino lenkus pasitraukti iš savo šalies. Pagrindiniai vykiai paskatinti didžiausius emigracijos srautus buvo Abiejų Tautų Respublikos pasidalijimas, po jo sekę sukilimai XIX amfiuje, abu pasauliniai karai ir beveik puse amfius trukęs komunistinis rėfimas Lenkijoje. Priešastys dėl kurių buvo emigruojama buvo visų pirma ekonominės, politinės ir socialinės;

2. Didžiausia lenkų diaspora randasi JAV. Dviejuose JAV miestuose yra susitelkusi didelė šalies diasporos dalis, tai Niujorkas ir Čikaga. Nors amerikiečių lenkus ir veiksmingai asimiliaciniai procesai, tačiau jie išlaikę savo tautinį ir kultūrinį tapatumą. JAV veikia didelis spektras lenkų tautinių ir kultūrinių organizacijų, lenkų kalba tarp šalies diasporos yra plačiai naudojama;

3. Pasirinkti 5 šalies analizės parodė, kad ne tik JAV bet ir kitose šalyse egzistuoja stiprios lenkų diasporos, kurios saugo savo tautinį ir kultūrinį tapatumą. Brazilijoje tuo atveju išsiskyrę iš kitų, joje tautinio tapatumo jausmas yra silpniausias, bet tai yra dėl to, kad diaspora sudaro seną emigrantų palikuonys, nauji emigrantai iš šalies beveik neatvyksta. Tačiau savo kultūrinį identitetą lenkų diaspora Brazilijoje vis dar išsaugo. Tė šalies analizė atskleidė, kad lenkai yra organizuoti ir stipriai prie savo šalies prisirišusi diaspora.

ŠALTINIŲ IR LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. ŠALTINIAI:

1. Polish diaspora. Ministry of foreign affairs republic of Poland. Rasta: http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/polish_diaspora/; fli r ta: 2013.11.15
2. Klaehn, J. U. Polish emigration: Historical review. Polishsite, 2006. Rasta: <http://www.polishsite.us/index.php/emigration-and-genealogy/polonia-worldwide/281--polish-emigration-historical-review.html>; fli r ta: 2013.11.15
3. Jones, S. Polish americans. Countries and their culture. Rasta: <http://www.everyculture.com/multi/Pa-Sp/Polish-Americans.html>; fli r ta: 2013.11.15
4. Klaehn, J. U. Polish emigration: Historical review. Polishsite, 2006. Rasta: <http://www.polishsite.us/index.php/emigration-and-genealogy/polonia-worldwide/281--polish-emigration-historical-review.html>; fli r ta: 2013.11.15
5. Lusinska, I. Migration from Poland after 1 May 2004 with special focus on British Isles. Space populations societies, 2008. Rasta: <http://eps.revues.org/2538>; fli r ta: 2013.11.15
6. Klaehn, J. Centers of polish immigration in the world ó USA and Germany. Polish site, 2003. Rasta: <http://culture.polishsite.us/articles/art90fr.htm>; fli r ta: 2013.11.15
7. Pacyga, A. Poles. Encyclopedia of Chicago. Rasta: <http://www.encyclopedia.chicagohistory.org/pages/982.html>; fli r ta: 2013.11.15
8. Studenkov, I. Ethnic neighborhoods 101: where are Chicago-s polish neighborhoods?. Chicago ethnic community examiner, 2009. Rasta: <http://www.examiner.com/article/ethnic-neighborhoods-101-where-are-chicago-s-polish-neighborhoods>; fli r ta: 2013.11.15
9. Jedrychowska, E. New Yourk-s šLittle Polandō losing its poles. Latitude news. Rasta: <http://www.latitudenews.com/story/new-yorks-little-poland-losing-its-poles/>; fli r ta: 2013.11.15
10. Polish culture institute. New York. Rasta: <http://www.polishculture-nyc.org/>; fli r ta: 2013.11.15
11. Polish in NYC: Polska parada ó Polish parade. Rasta: <http://www.poloniamusic.com/NYCPolish.html>; fli r ta: 2013.11.15
12. An overview of polish americans in the United States. Ameridian, 2012. Rasta: <http://www.ameridian.com/2012/04/12/an-overview-of-polish-americans-in-the-u-s/>; fli r ta: 2013.11.15
13. Shlottmann, M. Polonia in Germany. 2001. Rasta: <http://www.ruf.rice.edu/~sarmatia/401/212schlott.html>; fli r ta: 2013.11.15

14. Polish migrants in the UK. Polish migrants UK. Rasta: <http://www.polish-migrants.co.uk/>; fli r ta: 2013.11.15
15. The UK's polish population. Polish migrants UK. Rasta: <http://www.polish-migrants.co.uk/polish-population-in-the-uk.html>; fli r ta: 2013.11.15
16. Rainey, S. Why poles love coming to Britain. The telegraph, 2013.01.31. Rasta: <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/9840059/Why-Poles-love-coming-to-Britain.html>; fli r ta: 2013.11.15
17. Polish community in the UK. Rasta: <http://www.ucl.ac.uk/atlas/polish/community.html>; fli r ta: 2013.11.15
18. Scibor, M. Report from the school for leaders for the polish community in Australia, Brazil and New Zealand. P. 1. Rasta:
19. Heydenkorn, B. Poles. The canadian encyclopedia. Rasta: <http://www.thecanadianencyclopedia.com/articles/pires>; fli r ta: 2013.11.15
20. Komar, J. fivilgsnis lenk tautin s maflumos istorij Lietuvoje. Goethe institut, 2012. Rasta: <http://www.goethe.de/ins/lt/vil/kul/mag/kuv/kvg/lt10470485.htm>; fli r ta: 2013.11.15
21. Unresolved problems of polish community in Lithuania as a menace to the existance of poles. Lietuvos lenk rinkim akcija. Rasta: http://www.awpl.lt/index.php?Itemid=59&catid=42%3Aaktualia&id=67%3Anierozwizane-problemy-spoeczności-polskiej-na-litwie-zagraaj-jej-egzystencji&lang=en&option=com_content&view=article; fli r ta: 2013.11.15